

Prípravné vzdelávanie na odbornú justičnú skúšku

Ústavné právo
otázky a) + 3b, 4b, 13b

JUDr. Ladislav Tichý

prokurátor

Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

1a. Ústavné princípy tvorby a aplikácie právnych predpisov

- Princíp ústavnosti
 - Princíp delegovanej legislatívy a jeho zákazu
 - Princíp publicity práva
 - Zákazu retroaktivity právnych predpisov
 - Zrozumiteľnosť a jasnosť právneho predpisu
 - Adekvátnosť právnych predpisov
 - Súladnosť práva
-
- Vymedzenie subjektov zákonodarnej iniciatívy
 - Prerokovanie návrhov právnych predpisov
 - Spôsob rozhodovania o prijatí právneho predpisu
 - Podpisovanie právnych predpisov

Aplikácia právnych predpisov:

čl. 152 ods. 4

v spojení s

čl. 144 ods. 2 Ústavy SR

2a. Vzťah ústavy a ostatných prameňov práva

Ústava SR a ústavné zákony základným prameňom práva. Každý ústavný zákon má rovnakú (najvyššiu) právnu silu ako ústava a slúži na kontrolu ústavnosti iných právnych predpisov i ústavou určených medzinárodných zmlúv (uzn. I.ÚS 39/93)

Naozaj??? To isté platí aj v ČR, ale....

(Ústavní zákon o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny (Pl.ÚS 27/09))

2a. Ústavnokonformný výklad

- Princíp prednosti ústavnokonformného výkladu pred derogáciou práva
- Návrh súdu v zmysle čl. 125 Ústavy
- Schumannova veta

2a. Eurokonformný výklad

- Prednosť úijného práva (Costa c/a E.N.E.L)
- Povinnosť súdu úplne aplikovať úijné právo a chrániť práva zverené úijným právom jednotlivcovi (Simmenthal)
- *Všeobecný súd má v súvislosti so zabezpečením plného účinku práva Európskej únie okrem iného k dispozícii postup podľa § 162 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. v prípade potreby rozhodne, že požiada Súdny dvor Európskeho spoločenstva (teraz EU) o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy a v tej súvislosti konanie preruší." (PL. ÚS 3/09).*
- **ÚS SR sa v uvedenom náleze hlási k prednosti práva EÚ a je v ňom vyjadrené, že každé vnútroštátne ustanovenie musí byť v súlade s právom EU, aby sa mohlo uplatniť (tzv. eurokonformný výklad)**

3a. Základné ľudské práva – rozbor, klasifikácia

neodňateľné
nescudziteľné
nepremlčateľné
nezrušiteľné

3 generácie

Podľa subjektu:

- **a) FO** (každý, všetci, nikto) – takto sa v ústave označuje FO
- **b) občan**
- **c) osobitne určené subjekty** (ženy, národnostné menšiny, mladiství,...)
- **d) cudzinci** (právo na azyl, trest vyhostenia)
- **e) PO** (právo vlastníť majetok – štát, obec, VÚC)

3a. Základné ľudské práva – klasifikácia

- 1/ základné ľudské práva a slobody čl. 14-25
- 2/ politické práva čl. 26-32
- 3/ práva národnostných menšín a etnických skupín čl. 33-34
- 4/ hospodárske, sociálne a kultúrne práva 35-
čl. 43
- 5/ právo na ochranu životného prostredia a
kultúrneho dedičstva čl. 44-45
- 6/ právo na súdnu a inú právnu ochranu čl.
46-50

3.b) Základné pravidlá legislatívneho procesu

- Zákonodarná moc 5. hlava čl. 72-100 ústavy
- zákon č. 400/2015 Z.z. o tvorbe pr. Predp.
- zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NR SR (podľa § 69 ods. 1 si NR SR vydá legislatívne pravidlá tvorby zákonov)
- Aktuálne platné legislatívne pravidlá č. 19/1997 Z.z. prístupné na webstránke NR SR

- Kto má právo podávať návrhy zákonov?
- Môžu sa na príprave návrhu zákona zúčastniť občania?
- Prvé čítanie
- Druhé čítanie
- Tretie čítanie
- Poslanecké počty – kedy je zákon prijatý?
- Vrátenie zákona prezidentom
- Kedy sa zákon vyhlasuje v zbierke zákonov, kedy je platný a kedy účinný?

4a. Del'ba moci v štáte

- **zabezpečenie rovnováhy** všetkých troch mocí
- **oddelenosť** zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, ich **nezávislosti**, vzájomnej **nezodpovednosti** a **nezlučiteľnosti** (inkompatibility)
- **mechanizmus vzájomnej kontroly, brzd a vzájomného vyvažovania jednotlivých mocí** (checks and balances)

4a. Deľba moci v štáte, ústavné súdnictvo a jeho vzťah k všeobecným súdom

- Trojdelenie: zákonodarná/výkonná/súdna (5./6./7. hlava Ústavy)
- Brzdy a protiváhy
- **Abstraktná kontrola ústavnosti (čl. 125)**
- *Novelou 90/2001 bola zavedená preventívna kontrola ústavnosti k medzinárodným zmluvám, na ktoré je potrebný súhlas NR SR (čl. 12a, 125b) a inštitút dočasného pozastavenia účinnosti právnych predpisov ktoré sú predmetom prieskumu ich ústavnosti.*
- **Konkrétne formy kontroly ústavnosti čl.127 a 127a**
- **Výkladová právomoc čl.128**

Právomoc spojenú s uplatňovaním demokratických foriem vlády (čl. 129) môžeme rozdeliť na

- **volebné súdnictvo a s tým spojené mandátové otázky (čl. 129 ods. 1a 2)**
- **referendové súdnictvo (čl. 125b a 129 ods. 3)**
- **politické súdnictvo (čl. 129 ods. 4)**
- **kompetenčné spory čl. 126 ústavy**

4b. Právo na spravodlivý proces

- Čl. 47, 48 Ústavy SR
- + čl. 6 Dohovoru

- zákonný, nezávislý a nestranný sudca (teória zdania)
- rovnosť zbraní
- dokazovanie
- právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia
- právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

5a. Princíp proporcionality v rozhodovaní ÚS

- Čl. 1 ods. 1
- Čl. 13 ods. 4

3 stupňový test proporcionality

v prípade konfliktu 2 základných práv/slobôd:

- **test vhodnosti**– či zásah smeruje k cieľu, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu
- **test nevyhnutnosti** test potrebnosti použitia daného prostriedku–zásahu
- **test proporcionality v užšom slova zmysle**, ktorý zahŕňa jednak praktickú konkordanciu (praktickú súladnosť), t. j. test zachovania maxima z obidvoch základných práv, a jednak tzv. Alexyho vážiacu formulu, vážiaci vzorec.“.

5a. Proporcionalita na všeobecnom súde

- Preddavky na trovy § 141a OSP (§ 253 ods. 1 CSP)
(nálež sp. zn. I. ÚS 207/2012-27)
- **POZOR nezamieňať so zásadou proporcionality v európskom práve!**
- Ten princíp proporcionality a vzťahuje na rozsah konania EÚ, (aj v prípadoch kedy je konanie EÚ v zmysle princípu subsidiarity oprávnené), nesmie toto konanie presiahnuť to, čo je nevyhnutné pre dosiahnutie cieľov
(napr. pokiaľ je možné efektívne prijať v danej oblasti smernicu, nie je možné prijať nariadenie, ktoré by viac zasahovalo)

6a. Ústavné základy sudcovskej tvorby práva

- rozdielne názory právnych teoretikov a praktikov – sudcov
- K zakotveniu všeobecnej záväznosti súdnych rozhodnutí došlo v slovenskom právnom poriadku zatiaľ len vo vzťahu k ústavnému súdnictvu
- NS SR – MCdo 31/01 (50/2001 ZSP): v slovenskom právnom poriadku platí princíp, podľa ktorého sú súdy viazané len zákonom. Znamená to, že súd pri svojom rozhodovaní prihliada a prípadne aj aplikuje súdny judikát či stanovisko len vtedy, ak dôjde k záveru, že sú v súlade so zákonom, ale záväzné pre neho nie sú

6a. Závaznosť nálezov ÚS, SD EÚ

- Čl. 125 ods. 6: Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzná
- Prejudiciálny rozsudok je spolu s výkladom alebo posúdením platnosti práva únie záväzný pre vnútroštátny súd, ktorý podal prejudiciálnu otázku, ako aj pre súdy, ktoré budú rozhodovať v tej istej veci o opravných prostriedkoch
- Právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutí inštitúcií únie, ktoré ukladajú peňažný záväzok (čl. 299 ZFEÚ) sa nadobúda vo všeobecnosti dňom vyhlásenia, § 46 ods. 1 písm. b) Exekučného poriadku

6a. Závaznosť rozhodnutí ESLP

- všeobecný súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo ESLP, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd (§ 193 CSP)
- Právoplatný rozsudok môže účastník napadnúť návrhom na obnovu konania, ak ESLP rozhodol alebo dospel k záveru, že rozhodnutím súdu, alebo konaním ktoré mu predchádzalo boli porušené základné ľudské práva alebo slobody (§ 397 písm. d) CSP)

6a. Súdny precedens

- prameň práva v anglo-americkéj právnej kultúre
- **Precedens** je individuálny právny akt, ktorý nadobúda normatívny význam
- Všeobecnú záväznosť nenadobúda celé rozhodnutie súdu, len „**ratio decidendi**“ (základ, dôvod rozhodnutia, podstata kauzy)
- Právnym pravidlom sa stáva na základe princípu **stare decisis** (držať sa rozhodnutí), podľa ktorého rozhodnutie nemôže byť bezdôvodne zmenené z dôvodov zabezpečenia stability práva a právnej istoty
- Druhá časť právneho precedensu (rozhodnutia), ktorej záväznosť je relatívna, vzťahuje sa len na konkrétne riešený prípad, sa nazýva „**obiter dictum**“ („mimočodom povedané“). Obsahuje názory súdu, odôvodnenie konkrétneho rozhodnutia, ktoré nie sú záväzné pre riešenie budúcich prípadov.
- V kontinentálnom systéme práva nemajú súdne rozhodnutia všeobecnú právnu záväznosť. Nie sú prameňom práva.

7a. Princíp právnej istoty, legitímneho očakávania a ochrana legálne nadobudnutých práv

- konečné rozhodnutie
- predvídateľnosť rozhodnutí
- zákaz retroaktivity
- legitímne očakávanie je užšia kategória ako právna istota

7a. Príklad

Nález PL. ÚS 12/05 (o platových pomeroch sudcov v r. 2003 etc.)

- a) legitímne očakávanie
- b) zákaz (pravej) spätnej účinnosti
- c) ochrana nadobudnutých práv (iura quaesita)
- d) zásada ochrany dobrej viery - ako výnimka z pravidla nadobudnutia vlastníckeho práva, prezumpcia poctivosti
- e) transparentnosť
- f) ochrana práv tretích osôb
- g) prevencia - všeobecná § 3 ods. 2 OZ a osobitná § 415 OZ

8a. Princíp právneho štátu, jednotnosť judikatúry

- princíp obmedzenej vlády
- princíp ústavnosti a zákonnosti,
- del'ba a kontrola moci,
- garancie základných práv a slobôd,
- právna istota.
- suverenita ľudu
- legitimita štátnej moci
a demokratické prvky štátnej moci
- donucovací mechanizmus

8a. Jednotnosť judikatúry

- nie je vyžadovaná ÚS ani ESLP
- odchýlenie sa od stabilných názorov NS SR a ÚS SR však vyžaduje dostatočnú argumentáciu (právo na odôvodnenie rozhodnutia súdu)
- judikáty nie sú prameňom práva a sú záväzné len v konkrétnej veci

8a. Právna argumentácia

- z analógie
- a contrario
- použitie právnych princípov
- použitie názorov právnych vedcov (právna dogmatika)
- ďalej napr. argumentum a maiori ad minus a opačne
- ...

9a. Právo na súdnu a inú právnu ochranu

- Čl. 6 Dohovoru
- právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane čl. 46
- na právo na spravodlivý proces čl. 47,48 (*zásady výkonu súdnictva, platné pre všeobecné súdnictvo vrátane trestného*)
- na osobitné práva vzťahujúce sa len na trestné konanie čl. 49 a 50
- v slovenskom právnom poriadku platí ZÁKAZ denegatio iustitiae (odopretia spravodlivosti)

10a. Konanie o súlade právných predpisov

- § 37 a nasl. zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním
- Dopad na iné konania: § 41b

10a. Abstraktná a konkrétna kontrola ústavnosti

- **Abstraktná kontrola ústavnosti**
- konanie Ústavného súdu o súlade právnych predpisov (čl. 125 ods. 1, 2, 3) s ústavou, ústavnými zákonmi a kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami.
- pozastavenie účinnosti napadnutých ustanovení

- **Konkrétna kontrola ústavnosti (čl. 127, čl. 127a)**
- FO a PO môžu podať na Ústavný súd ústavnú sťažnosť, ak sa domnievajú, že sú porušované ich práva vyplývajúce im z Ústavy SR alebo z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy (čl. 127)
- Orgány územnej samosprávy môžu podať ústavnú sťažnosť voči neústavnému alebo nezákonnému zásahu do práv územnej samosprávy (čl. 127a) (starosta, obecné zastupiteľstvo).

11a. Ochrana verejného záujmu pri výkone verejných funkcióárov

- Ústavný zákon 357/2004 Z.z.
- Čl. 1 – predmet úpravy
- Čl. 2 – pôsobnosť
- Čl. 3 – pojmy (kto je verejný funkcionár)
- Čl. 4 – povinnosti a obmedzenia
- Čl. 5 – nezlučiteľnosť funkcií

11b. Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci

- Zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci

Upravuje:

- zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci
- zodpovednosť obce a územného celku
- predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody

Štát zodpovedá za škodu, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci:

- nezákonným rozhodnutím
- nezákonným zatknutím, zadržaním
- rozhodnutím o treste alebo väzbe, ochrannom opatrení

12a. Povinnosti a medze základných práv a slobôd

Ukladanie povinností

- podľa čl.13 ods.1: zákonom alebo na základe zákona a v jeho medziach, pričom tieto podmienky nemôžu zamedziť vykonateľnosť práv,
- medzinárodnou zmluvou podľa Čl.7 ods.4,
- nariadením vlády podľa Čl.120 ods.2 (vláda je oprávnená vydávať nariadenia... na vykonanie medzinárodných zmlúv...

12a. Povinnosti a medze základných práv a slobôd

Určovanie medzí

- podľa čl. 13 ods.2, 3, 4:
- iba zákonom,
- iba za podmienok, ktoré predvída či pripúšťa ústava

13a. Politické práva

- 1. generácia
 - sloboda prejavu,
 - právo na informácie,
 - petičné právo,
 - zhromažďovacie právo,
 - združovacie právo,
 - volebné právo,
 - právo na odpor

13a. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva

- 2. generácia
- hospodárske práva:
 - právo na slobodnú voľbu povolania,
 - právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť,
 - právo na prácu,
 - právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky,
 - právo slobodne sa združovať a inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov,
 - právo na štrajk,
 - právo žien, mladistvých a osôb zdravotne postihnutých na zvýšenú ochranu zdravia, pri práci a osobitné pracovné podmienky,

13a. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva

- sociálne práva:
 - právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa,
 - právo na ochranu zdravia,
 - právo na osobitnú ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny,
- kultúrne práva:
 - právo na vzdelanie,
 - právo na slobodu vedeckého bádania a umenia; právo na zákonnú ochranu tvorivej duševnej činnosti.

13b. Konanie pred ústavným súdom SR

- **Všeobecné náležitosti návrhu:**
 - označenie Ústavného súdu,
 - navrhovateľ,
 - splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa,
 - predmet konania (akej veci sa návrh týka),
 - odôvodnenie návrhu,
 - návrh na rozhodnutie vo veci – **petit**,
 - dátum a podpis
- **V ústavnej sťažnosti aj:**
 - ktoré základné práva a slobody sťažovateľa boli porušené,
 - akým konaním k porušeniu práv došlo,
 - pripojiť kópiu právoplatného rozhodnutia

13b. Konanie pred ústavným súdom SR

Čl.131

- (1) **Ústavný súd rozhoduje v pléne** vo veciach uvedených v čl. 105 ods. 2, čl. 107, čl. 125 ods. 1 písm. a) a b), čl. 125a ods. 1, čl. 125b ods. 1, čl. 128, čl. 129 ods. 2 až 7, čl. 136 ods. 2 a 3, čl. 138 ods. 2 písm. b) a c), o zjednocovaní právnych názorov senátov, o úprave svojich vnútorných pomerov a o návrhu rozpočtu ústavného súdu. Plénum ústavného súdu sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne.
- (2) **O ostatných** veciach rozhoduje ústavný súd **v trojčlenných senátoch**. Senát sa uznáva nadpolovičnou väčšinou svojich členov.

13b. Konanie pred ústavným súdom SR

- § 21 účastníci konania
- § 32 odlišné stanovisko sudcu

14a. Fázy konania pred ÚS

- **Začatie konania**
- **Predbežné prerokovanie veci**
- **Príprava konania vo veci samej**
- **Konanie vo veci samej**
- **Vyhlásenie a uverejnenie rozhodnutia**

15a. Konanie o st'ážnostiach FO a PO pred ÚS

- najčastejšia forma konania pred ÚS
- čl. 127 Ústavy
- § 49 až 56 zákona č 38/1993 Z.z.

**Želám Vám pri príprave i na skúškach
veľa vytrvalosti, šťastia a úspechov!**

Ďakujem za pozornosť